

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास  
माननीय न्यायाधीश श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा  
माननीय न्यायाधीश श्री प्रकाशमान सिंह राउत  
फैसला

०७२-RB-०१९५

मुद्दा : मूल्य अभिवृद्धि कर (२०५९/०६०)

आन्तरिक राजस्व कार्यालय काठमाडौं क्षेत्र नं. ३ लाजिम्पाट, काठमाडौंको पुनरावेदक  
तर्फबाट ऐ. कार्यालयका प्रमुख कर प्रशासक राजेन्द्रप्रसाद शर्मा ..... १

विरुद्ध

का.जि.का.म.न.पा. वडा नं. ६ गोगबु, काठमाण्डौ स्थित माउण्टेन ट्राभल्स एण्ड  
टुर्स प्रा.लि. .... १

प्रत्यर्थी

पुनरावेदन तहमा फैसला गर्ने:-

माननीय अध्यक्ष श्री दीपककुमार कार्की  
राजस्व सदस्य श्री मणिदेव भट्टराई  
राजस्व न्यायाधिकरण, काठमाडौं

फैसला मिति:-

२०६९।२।१६

सुरु तहमा फैसला गर्ने:-

महानिर्देशक दीप बस्न्यात  
आन्तरिक राजस्व विभाग

निर्णय मिति:-

२०६४।५।१८

राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ८(घ) बमोजिम यस अदालतमा पुनरावेदन  
गर्ने अनुमति प्रदान भई दायर हुन आएको प्रस्तुत मुद्दाको संक्षिप्त तथ्य एवं ठहर यस  
प्रकार छः

तथ्यगत व्यहोरा:

१. माउण्टेन ट्राभल्स एण्ड टुर्स प्रा. लि.को कर लेखा परीक्षण सम्पन्न भै पेश भएको  
प्रतिवेदनको आधारमा मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा २९(१) बमोजिम कर,

जरिवाना, थप दस्तुर तथा व्याज समेत जम्मा रु. ८,६५७।— को प्रारम्भिक कर निर्धारण आदेश माउण्टेन ट्राभल्स एण्ड टुर्स प्रा.लि.बाट २०६१/११/१२ मा जारी भई उक्त कर निर्धारण हुनु नपर्ने वा परिवर्तन गर्नु पर्ने कुनै ठोस प्रमाण भए उक्त पत्र प्राप्त गरेको १५ दिनभित्र पेश गर्नु, अन्यथा सर्वसंचित कोषमा दाखिला हुने गरी जम्मा गर्नु भनी सूचना जारी गरिएकोमा उक्त आदेश मिति २०६१/११/२६ मा करदाताले बुझ्निले पनि म्याद भित्र जवाफ दर्ता नगरेको।

२. प्रारम्भिक कर निर्धारण अनुसारको रु.८,६५७।— र उक्त आदेशको मितिभन्दा पछिको लागि नियमानुसार लाग्ने व्याज समेतको हिसाव गरी मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा २०(१) तथा मूल्य अभिवृद्धि कर नियमावली, २०५३ को नियम २९(३) बमोजिम अन्तिम कर निर्धारण गर्ने गरी माउण्टेन ट्राभल्स एण्ड टुर्स प्रा.लि.को हकमा मिति २०६१/१२/११ मा खडा भएको अन्तिम कर निर्धारण निर्णय पर्चा र सोही बमोजिम मिति २०६१/१२/११ मा करदाताको नाममा जारी भएको अन्तिम कर निर्धारण आदेश।
३. नपाउने क्रेडिट दावी गरिएको भनी पदयान्त्रामा प्रयोग भएको पथ प्रदर्शक, कुक एवं अन्य यस्तै कर्मचारीहरूले खाएको खानाको लागि समानुपातिक रुपमा कर कट्टी गर्न नपाउने भनी खर्च अमान्य गर्ने गरेको निर्णय बदर गरी पाउँ भनी करदाताले आन्तरिक राजस्व विभागमा मिति ०६१/१२/२५ मा प्रशासकीय पुनरावलोकनको लागि दिएको निवेदन।
४. करदाताको मूल्य अभिवृद्धि कर निर्धारण गर्दा समानुपातिक हिसाब निकाली कर छूटमा प्रयोग भएको अंशको खरिदमा तिरेको कर कट्टी नदिने गरी आन्तरिक राजस्व कार्यालय, काठमाडौं क्षेत्र नं. ३ ले गरेको कर निर्धारण मिलेको देखिँदा करदाताको पुनरावलोकनको निवेदन माग दावी पुग्न नसक्ने र कार्यालयको निर्णय सदर हुने ठहर्छ भन्ने बेहोराको आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६४/५/१८ को निर्णय।
५. यस प्रा.लि.ले बिक्री गर्ने सेवाको उत्पादक, सेवा दिने कामदार कर्मचारीले खाएको खानालाई कर छूटको बिक्री भन्न नमिल्ने र त्यसलाई सेवा उपार्जन प्रदान गर्नको लागि उपयोग गरेको भएकोले सेवा उत्पादनको लागि तिरिएको Input tax मानिने हुँदा

त्यसलाई गलत व्याख्या गरी शुरु कार्यालयबाट पूर्वाग्रह एवं स्वेच्छाचारी तवरबाट कर तथा जरिवाना, थप दस्तुर तथा व्याज लगाउने गरी भएको निर्णय त्रुटिपूर्ण एवं गैरकानूनी हुँदा शुरु कार्यालयको मिति ०६१/१२/११ को अन्तिम कर निर्धारण आदेश तथा सोसंग सम्बन्धित निर्णय पर्चा तथा सोलाई समर्थन गर्ने गरेको आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६४/५/१८ को निर्णय बदर गरी न्याय इन्साफ पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको करदाता माउन्टेन ट्राभल्स प्रा.लि.को राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौँमा परेको पुनरावेदन।

६. आधार र कारण प्रष्ट नगरी मूल्य अभिवृद्धि कर निर्धारण सम्बन्धमा भएको शुरु कार्यालयको निर्णय फरक पर्न सक्ने अवस्था हुँदा छलफलका लागि अ.बं. २०२ नं. बमोजिम सरकारी वकील, आन्तरिक राजस्व विभागलाई पेशीको जानकारी दिई पेश गर्नु भन्ने मिति २०६८/९/२२ को राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौँको आदेश।
७. सेवा प्रदान गर्ने कर्मचारीलाई दिइएको खाना खर्च बापतको रकम कट्टी गर्न नपाउने भनी आन्तरिक राजस्व कार्यालय, काठमाडौँ क्षेत्र नं. ३ ले मिति २०६१/१२/११ मा गरेको निर्णय र सो लाई सदर गरेको आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६४/५/१८ को निर्णय मिलेको नदेखिदा उल्टी हुने ठहर्छ भन्नेसमेत व्यहोराको राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौँको मिति २०६९/२/१६ को फैसला।
८. मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा १७(१) मा दर्ता भएको व्यक्तिले आफ्नो कर लाग्ने कारोबारसंग सम्बन्धित वस्तु वा सेवा आयात वा प्राप्त गर्दा तिरेको कर रकम आफूले उठाएको करको रकमबाट कट्टा गर्न पाउने र सोही उपदफा (३) मा कुनै महिनामा कारोबार भएको वस्तु वा सेवाको पूर्ण अंश करलाग्ने कारोबारमा प्रयोग नभएमा उक्त वस्तु वा सेवामा पहिले तिरेको कर कट्टी सो वस्तु वा सेवाको कर लाग्ने कारोबारमा प्रयोग भएको अंशमा मात्र तोकिए बमोजिम प्रदान गरिने प्रावधान रहेको छ। मूल्य अभिवृद्धि कर नियमावली, २०५३ को नियम ४० को उपनियम (४) मा कर लाग्ने वा कर छुट भएको दुवै प्रकारका वस्तु वा सेवाको कारोबार गर्ने करदाताले कर लाग्ने वस्तु वा सेवाको बिक्रीसंग खरीद वा आयात भएका वस्तुको प्रत्यक्ष सम्बन्ध स्थापित गर्न नसकेमा त्यस्तो करदाताने बिक्री गरेको कूल मूल्य मध्ये कर लाग्ने कारोबारको मूल्यको समानुपातिक हिसाबबाट खरीद वा आयातमा तिरेको कर कट्टी गर्न

सक्ने व्यवस्था छ। यसरी मूल्य अभिवृद्धि कर सम्बन्धी कानूनमा रहेको व्यवस्था विपरित निज करदाताले आ.व. २०५९/०६० मा मूल्य अभिवृद्धि कर कट्टी दाबी गरेकोले सो कर कट्टी दाबी अमान्य गरी मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा २१ तथा मूल्य अभिवृद्धि कर नियमावली, २०५३ को नियम २९ बमोजिम मूल्य अभिवृद्धि कर निर्धारण गरिएको हो। करदाताले कर कट्टी गर्न पाउने जतिमा कर कट्टी दिई सो नपाउने हकमा मात्र कर निर्धारण गरिएको हुदा सो सम्बन्धमा विचार विवेचना नगरी भएको फैसला त्रुटिपूर्ण छ। उक्त फैसला बदर गरी आन्तरिक राजस्व कार्यालयबाट भएको निर्णय सदर कायम गरी पाउँनका लागि पुनरावेदन गर्ने अनुमति पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको कर कार्यालयको यस अदालतमा परेको निवेदन।

९. लगाउको ०६९-LE-०१८१ को आ.व. २०६०/६१ को आय कर मुद्दामा पुनरावेदन गर्ने अनुमति प्रदान भएको र उक्त मुद्दासँग अन्तरप्रभावी रहेको प्रस्तुत मुद्दामा पनि राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ८(ख) र (घ) अनुरूप पुनरावेदन गर्ने अनुमति प्रदान गरिएको छ भन्ने यस अदालतको मिति २०७२/६/१५ को आदेश।

#### यस अदालतको ठहर:

१०. नियमबमोजिम पेशी सूचीमा चढी इजलास समक्ष पेश हुन आएको प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदकको तर्फबाट उपस्थित विद्वान उपन्यायाधिवक्ता श्री हरिशंकर ज्ञवालीले मूल्य अभिवृद्धि कर निर्धारण गर्दा समानुपातिक हिसाब निकाली कर छुटमा प्रयोग भएको अंशको खरिदमा तिरेको कर कट्टी नपाउने भन्ने मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा १७(३) र नियमावलीको नियम ४०(३) र (४) मा स्पष्ट व्यवस्था भएकोले सो कानूनी व्यवस्था बमोजिम सेवा प्रदान गर्ने कर्मचारीलाई दिइएको खाना खर्च वापतको रकम कट्टी गर्न नपाइने भनी आन्तरिक राजस्व कार्यालय, काठमाण्डौ क्षेत्र नं.३ ले गरेको निर्णय कानूनसम्मत छ; सुरु कार्यालयको निर्णय सदर कायम हुनु पर्दछ भनी वहस जिकिर गर्नु भयो। प्रत्यर्थी करदाताको तर्फबाट उपस्थित विद्वान अधिवक्ता श्री शरद प्रसाद कोईरालाले ट्रेकिङ व्यवसायमा प्रयोगमा आउने दोभाषे, सरदार र भरिया जस्ता सेवा गर्ने व्यक्तिलाई खाना खुवाउने र कम्पनीका कामदार कर्मचारीले खाना खाएको विषय सामान्य हुन्छ; यस प्रकारको खर्चमा कर लगाउन मिल्दैन; राजस्व

न्यायाधिकरणको फैसला सदर कायम रहनु पर्दछ भनी गर्नु भएको वहस जिकिर समेत सुनियो।

११. अब यसमा राजस्व न्यायाधिकरण, काठमाण्डौको फैसला मिलेको छ वा छैन? पुनरावेदक आन्तरिक राजस्व कार्यालयको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्ने हो वा होइन? भन्ने प्रश्नमा निर्णय दिनु पर्ने देखिन आयो।
१२. निर्णयतर्फ विचार गर्दा, करदाता कम्पनी माउन्टेन ट्राभल्स एण्ड टुर्स प्रा.लि.ले सेवा प्रदान गर्ने क्रममा खुवाएको खाना खर्चको सम्बन्धमा विवाद रहेको देखियो। मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा १७(१) र सो को उपदफा (३) तथा मूल्य अभिवृद्धि कर नियमावली, २०५३ को नियम ४० को उपनियम (४) मा भएको प्रावधान विपरित करदाताले दावी गरेको भन्ने कर कार्यालयको जिकिर रहेको छ। मूल्य अभिवृद्धि कर, २०५२ को दफा १७(१) मा निम्न कानूनी व्यवस्था रहेको पाईन्छ:-  
दर्ता भएको व्यक्तिले आफ्नो कर लाग्ने कारोबारसँग सम्बन्धित वस्तु वा सेवा आयात वा प्राप्त गर्दा तिरेको वा तिर्नुपर्ने करको रकम आफूले उठाएको करको रकमबाट कट्टी गर्न सक्नेछ। यसैगरी मूल्य अभिवृद्धि कर नियमावली, २०५३ को नियम ३९ मा करकट्टी गर्न पाइने भनी उपनियम(१) मा दर्ता भएको व्यक्तिले कुनै वस्तु वा सेवा आपूर्ति गर्दा संकलन गरेको करबाट सो महिना वा सो भन्दा अगाडि आफ्नो कर लाग्ने वस्तु वा सेवा आयात वा प्राप्त गर्दा तिरेको कर दावी गरिएको वस्तु वा सेवा करयोग्य व्यवसायसँग प्रत्यक्ष रूपमा सम्बन्धित भएको अवस्थामा कट्टी गर्न पाउने उल्लेख भएको पाईन्छ। करदाता कम्पनी ट्रेकिङ व्यवसाय समेत संचालन गर्ने कम्पनी भएको कुरामा विवाद छैन। ट्रेकिङ व्यवसाय संचालन र प्रवर्द्धन गर्नका लागी गाइड भरिया, दोभाषे जस्ता कुरा आवश्यक पर्ने र त्यस्ता कामदार कर्मचारीलाई कामको सिलसिलामा खाना खुवाउने कार्यमा मनासिव माफिकको रकम कारोबारको तुलनामा खर्च भएको हुनु स्वभाविक देखिन्छ। यस प्रकारको कुरालाई लिएर करदातालाई करको अतिरिक्त दायित्व बहन गराउनु मनासिव हुँदैन।
१३. तसर्थ, सुरु आन्तरिक राजस्व कार्यालय, काठमाण्डौ क्षेत्र नं. ३ ले गरेको मिति २०६१/१२/११ को निर्णय र सोलाई सदर गर्ने गरेको आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६४/५/१८ को निर्णय केही उल्टी गरी भएको राजस्व न्यायाधिकरण,

काठमाण्डौको मिति २०६९/०२/१६ को फैसला मनासिव देखिदा सदर हुने ठहर्छ।  
आन्तरिक राजस्व कार्यालयको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्तैन।

१४. प्रस्तुत फैसलाको जानकारी महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय मार्फत पुनरावेदक कार्यालयलाई दिई, फैसला विद्युतीय प्रणालीमा प्रविष्ट गरी, दायरीको लगत कट्टा गरी, मिसिल नियमानुसार अभिलेख शाखामा बुझाई दिनु।

न्यायाधीश

उक्त रायमा म सहमत छुः

न्यायाधीश

इजलास अधिकृत :- हरिप्रसाद आचार्य / विनोदप्रसाद घिमिरे

कम्प्यूटर अपरेटर :- विजय खड्का

इति सम्बत् २०७८ साल चैत्र २१ गते रोज २ शुभम् .....।